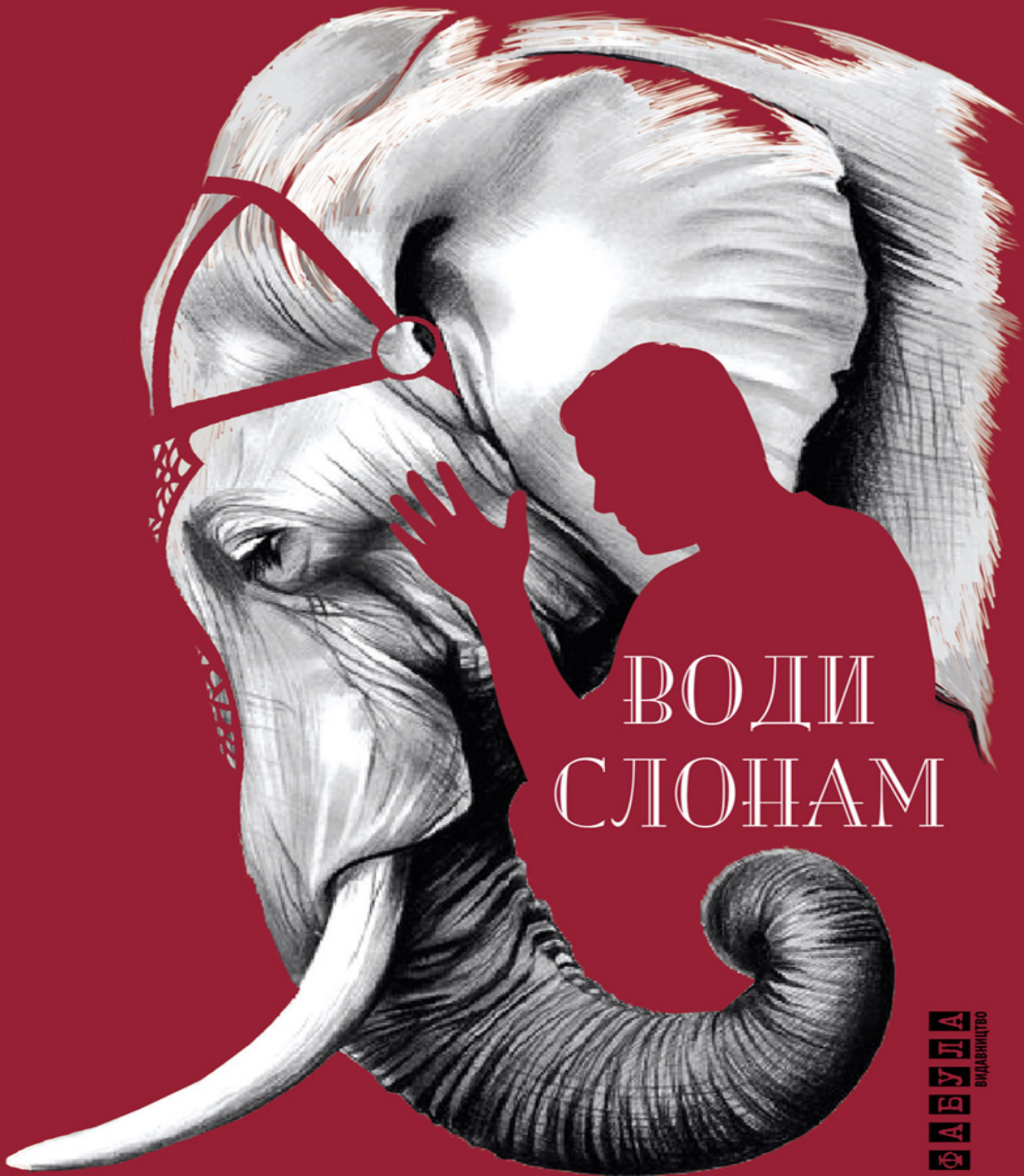

Води слонам

Про книгу

Джейкоб сумлінно відвідував лекції в університеті та готувався до скромної кар'єри доктора ветеринарної медицини. Та в долі були свої плани щодо нього. Втративши все, хлопець у буквальному сенсі вскочив у потяг — як виявилось згодом, цирковий. Саме цирк подарує йому друзів, кохану, професію і навіть слониху! Саме цирк навчить його протистояти злу і нічого не боятися. Через 70 років Джейкоб до найменших дрібниць згадає цю неймовірну мандрівку, ні про що не шкодуючи. Яскрава, драматична, щемлива історія з геть несподіваним і життєствердним фіналом.

САРА ГРУЕН

ВОДИ
СЛОНАМ

ФАБУЛА
ВИДАВНИЦТВО

Сара Груен

ВОДИ СЛОНАМ

Роман

Видавництво «Фабула»
2020

Уперше опубліковано в Сполучених Штатах під назвою
WATER FOR ELEPHANTS автор: Сара Груен

Copyright © 2006 by Sara Gruen

© А. Копівська, пер. з англ., 2020

© Видавництво «Фабула», 2020

© Видавництво «Ранок», 2020

ISBN 978-617-09-6698-8 (epub)

Усі права збережено. Жодна частина цієї книжки не може бути відтворена або передана в будь-якій формі або будь-якими засобами, електронними чи механічними, включно з фотокопією, записом чи будь-якою системою зберігання та пошуку інформації, без письмового дозволу власників авторських прав.

Електронна версія створена за виданням:

Груен Сара

Г90 Води слонам. Роман / пер. з англ. А. Копівська. — Харків : Вид-во «Ранок» : «Фабула», 2020. — 352 с.

ISBN 978-617-09-6694-0

Джейкоб сумлінно відвідував лекції в університеті та готувався до скромної кар'єри доктора ветеринарної медицини. Та в долі були свої плани щодо нього. Втративши все, хлопець у буквальному сенсі вскочив у потяг — як виявилось згодом, цирковий. Саме цирк подарує йому друзів, кохану, професію і навіть слониху! Саме цирк навчить його протистояти злу і нічого не боятися. Через 70 років Джейкоб до найменших дрібниць згадає цю неймовірну мандрівку, ні про що не шкодуючи.

Яскрава, драматична, щемлива історія з геть несподіваним і життєствердним фіналом.

УДК 82-312.2

Шановний читачу!

Спасибі, що придбали цю книгу.

Нагадуємо, що вона є об'єктом Закону України «Про авторське і суміжні право», порушення якого карається за статтею 176 Кримінального кодексу України «Порушення авторського права і суміжних прав» штрафом від ста до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, з конфіскацією та знищенням всіх примірників творів, матеріальних носіїв комп'ютерних програм, баз даних, виконань, фонограм, програм мовлення та обладнання і матеріалів, призначених для їх виготовлення і відтворення. Повторне порушення карається штрафом від тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк, з конфіскацією та знищенням всіх примірників, матеріальних носіїв комп'ютерних програм, баз даних, виконань, фонограм, програм мовлення, аудіо- і відеокасет, дискет, інших носіїв інформації, обладнання та матеріалів,

призначених для їх виготовлення і відтворення. Кримінальне переслідування також відбувається згідно з відповідними законами країн, де зафіксовано незаконне відтворення (поширення) творів.

Книга містить криптографічний захист, що дозволяє визначити, хто є джерелом незаконного розповсюдження (відтворення) творів.

Щиро сподіваємося, що Ви з повагою поставитеся до інтелектуальної праці інших і ще раз Вам вдячні!

* * *

Присвячую Бобу, моїй незмінній прихованій зброї

ПОДЯКИ

Я вдячна цим людям за їхній вклад у цю книжку:

Фантастичній команді видавництва «Algonquin», зокрема Чаку Адамсу, Майклу Таекенсу, Еймі Родрігес, Кетрін Вард, Елізабет Шарлатт та Іні Стерн. Особлива подяка Святому Крейгу Попеларському, який розгледів щось у цій книжці й примусив книгарів повірити в неї. Усім вам, від щирого серця — спасибі.

Усім, хто прочитав книжку першими: Карен Абботт, Метті Дана, Крісті К'ернан, Морін Огл, Катрін Паффетт (якій випало бути моєю мамою) і Теренсу Бейлі (якому випало бути моїм татом) за їхні любов і підтримку, а також за те, що регулярно переконували мене не кидати цю затію.

Гарі Пейну за те, що відповідав на всі мої питання про цирк, розповідав анекдоти й перевіряв рукопис на предмет точності.

Фреду Пфенінгу III, Кену Харку й Тімоті Тетте за те, що великодушно дозволили мені використати фотографії з їхніх колекцій. Особлива подяка Фредові за те, що прочитав текст і допоміг надати йому потрібного настрою.

Гейді Тейлор, помічниці реєстратора у Музеї мистецтв Рінглінгів, за те, що допомогла мені знайти й забезпечити правовласництво купи фотографій, а також Барбарі Фокс-Маккеллар за те, що дозволила використати світлину свого батька.

Марку та Керрі Кабакам за їхню гостинність й інформацію про Маркові колишні обов'язки в міському зоопарку Канзаса.

Ендрю Валажеку за те, що надав і перевіряв польські переклади.

Кейт Кронін за цінну критику й назву книжки.

Еммі Свіні за те, що продовжуєш бути агенткою, якої тільки можна бажати.

І врешті, моєму чоловікові, Бобу. Ти — моє кохання і найбільший чемпіон.

* * *

Я мав на увазі, що кажу, й сказав, що хотів...
Слони — вірні друзі, це сто відсотків!

«Хортон висиджує яйце», Доктор Сьюз, 1940

ПРОЛОГ

Під тентом з їжею нас лишилося тільки троє: Грейді, я і кухар. Грейді та я сидимо за древнім дерев'яним столом й дивимося на наші бургери на пощерблених тацях. Кухар стоїть за прилавком і шкребе сковорідку лопаточкою. Він уже вимкнув плиту, та запах жиру все ще висить у повітрі.

На дорозі — де недавно товпилася купа народу — пусто, тільки жменька робітників і пара чоловіків, що чекають, поки їх відведуть у намет зі стриптизерками. Вони нервово роззираються, міцно тримають капелюхи й глибоко засовують руки в кишені. Чоловіки не будуть розчаровані: десь там усередині на них чекає Барбара з її всеохопними чарами.

Інші жителі містечка — дядько Ал називає їх селяками — вже пройшли через звіринець у велике шатро, яке здригається від скаженої музики. Оркестр традиційно грає свій репертуар на гучності, що розриває вуха. Я все це знаю напам'ять — прямо в цей момент частина спектаклю добігає кінця і Лотті, повітряна акробатка, злітає вгору шатра на обручі.

Я дивлюся на Грейді, намагаюся розчути слова. Він роззирається і нахиляється ближче.

— Тим паче,— говорить він і пильно дивиться на мене,— я думаю, тобі є що втрачати.— І для більшого ефекту зводить брову. У мене серце стискається.

Шатро вибухає аплодисментами, оркестр плавно переходить на вальс Ґуно. Я інстинктивно обертаюся в бік звіринця, тому що настав час для слонів. Марлена в цей момент або вилазить, або вже сидить на голові Розі.

— Мені пора,— кажу я.

— Сиди. Якщо ти надумав тікати зараз, то наступного разу їжу нескоро побачиш.

У цей момент музика вищить на максимумі. Нестерпне поєднання міді, писку й ударних — тромбони і флейти змішалися в какофонії, труби пердят, луною під купол шатра злітає дзвін цимбалів, над нашими головами і в забуття.

Ґрейді застигає, тоді нахилиється над бургером, тримаючи його руками з відставленими мізинцями, й широко відкриває рота.

Я роззираюся. Ніхто не ворухиться — усі дивляться вгору. Кілька жмутів соломи носить вітром по землі.

— Що таке? Що відбувається? — питаю я.

— Тсс,— цікає Ґрейді.

Оркестр знову грає, цього разу «Зірки й смуги назавжди»^{1}.

— О боже! От лайно! — Ґрейді кидає їжу на стіл і підхоплюється, перечіпаючись через лавку.

— Що? Що таке? — кричу йому вслід.

— Марш катастрофи! — кидає він через плече.

Я дивлюся на кухаря, що витирає руки об фартух.

— Про що він, у біса, говорить?

— Марш катастрофи означає, що щось пішло не так. Зовсім не так,— відповідає кухар, намагаючись зняти фартух.

— Наприклад?

— Та що завгодно: відкритий вогонь, натовп розбігається, будь-що. Боже мій, селюки, напевно, нічого не підозрюють.— Він пролізає під кришкою прилавку.

Хаос — цукерники повибігали з-за прилавків, робочі виринають з-під країв шатра й біжать через галявину. Усі, хто залучений до роботи «Найвидовищнішого шоу братів Бензіні», ринулися до великого шатра.

Діамантовий Джо несеться повз мене в людському еквіваленті кінського галопу.

— Джейкобе! Звіринець! — кричить він.— Тварини на волі! Давай, давай, давай!

Повторювати двічі не знадобилося. У звіринці Марлена.

Я біжу прямо в гуркіт. Переляканий до чортиків, тому що шум нижчий за звук. Земля вібрує.

Вриваюся всередину — на мене несеться як. Кучерява шерсть, тупіт копит, роздуті червоні ніздрі й вирячені очі. Я ледве встигаю відскочити, щоб не напоротися на закруглені роги, як пролітає повз і біжить із шатра. На ньому сидить нажахана гієна.

Кіоск посеред тенту розтоптали, на його місці метушиться роздратований натовп із плям і смуг — лапи, крижі, хвости, кігті, усе ричить, крекче, реве та ірже. Над хаосом — білий ведмідь, що безладно вимахує лапами розміром зі сковорідку. Одною лапою він задіває ламу й збиває її з ніг — БУМ! Лама падає на землю і розпластується у п'ятикінечну зірку. Шимпанзе вищать і квакають, катаючись на мотузках між котами. Зебра із шаленими очима роздратовано й надто близько бігає перед левом, що розтягнувся й припав до землі, напружившись і застигши.

Я панічно роззираюся, шукаючи Марлену. Натомість бачу, як кішка пробігла в бік великого шатра — пантера, її глянцева шерсть зблиснула й зникла в парусиновому проході. Якщо селюки нічого не підозрювали, то зараз точно зрозуміють. За кілька секунд лунає чийсь довгий вереск, тоді ще один, а далі тупіт тіл, що намагаються пробратися через інші тіла між лавами. Оркестр щось грає, але ментально стихає. Я заплющую очі: *«Господи, нехай вони всі вибіжать через задній вихід. Боже, не дай їм забігти сюди»*.

Розплющую очі й знову роззираюся, панічно намагаюся видивитися її. Трясця, наскільки важко знайти дівчину зі слоном?

Коли я помічаю її рожеву сукню, то майже скрикую від полегшення. Хоча, може, і скрикую. Я не пам'ятаю.

Вона стоїть на протилежній стороні, біля бокової стінки, спокійна, як літній день. Її сукня виблискує, наче рідкий діамант, сьйливий маяк на тлі різнокольорових куліс. Вона бачить мене й затримує погляд на цілу вічність. Спокійна, майже байдужа. Я починаю пробиратися до неї, але щось у виразі її обличчя мене зупиняє.

Цей сучий син стоїть спиною до неї. Розчервонілий, він кричить і махає тростиною зі срібним набалдашником. Його шовковий циліндр лежить на сіні позаду.

Вона за чимось тягнеться. Між нами пробігає жираф — навіть у паніці його шия благородно вигинається, — і коли я бачу її знову, вона впевнено тримає залізний кілок гострим кінцем до землі. Стурбовано дивиться на мене й переводить очі на його голову.

— О боже. — Я раптом розумію, кидаюся уперед і кричу, хоча вона мене не чує: — Не роби цього! Не роби!

Вона піднімає кілок високо в повітрі й б'є його по голові, розбиває її, наче кавун. У нього тріскається потилиця, розширюються очі, а рот застигає в овалі. Він падає на коліна, а тоді лицем у сіно.

Я застигаю в шоці, навіть не помічаю, як мої ноги обхопив молодий орангутанг.

Так давно. Так давно. Та я ніяк не можу забути.

Я НЕБАГАТО РОЗПОВІДАЮ ПРО ТІ ДНІ. Ніколи не розказував. Не знаю чому — я працював у цирку близько семи років. Хіба це не привід розповідати про нього? Безперечно.

Хоча я знаю чому: я ніколи не вірив собі. Боявся вибвкати зайве.
Я знав, як важливо їй було, щоб секрет лишався секретом,— тому
я тримав усе в таємниці до кінця її життя й опісля.

За сімдесят років я не сказав жодній живій душі.

ОДИН

Мені дев'яносто. Чи дев'яносто три. Одне з двох.

Коли вам п'ять, ви знаєте свій вік місяць у місяць. Навіть коли вам трошки за двадцять, ви знаєте свій точний вік. Кажете, що вам двадцять три чи там двадцять сім. Але після тридцяти відбуваються дивні речі. Спочатку це легенька запинка, крихта сумніву. А скільки мені років? О, мені ж — ви починаєте впевнено, але запинаєтеся. Ви ж хотіли сказати «тридцять три», але це не точно. Вам тридцять п'ять. А тоді переживаєте, чи це не початок кінця. Це якраз він. Але щоб це визнати, вам знадобляться десятиліття.

Починаєте забувати слова: вони крутяться на язиці, але замість того, щоб із нього зіскочити, так там і лишаються. Ви йдете на другий поверх по щось, а коли врешті піднімаєтеся, то забуваєте, за чим ішли. Ви називаєте свою дитину іменами інших дітей, тоді кличкою своєї собаки і аж тоді згадуєте правильне ім'я. Іноді забуваєте, який сьогодні день. І врешті забуваєте, який надворі рік.

Насправді я не так багато й забув. Я просто перестав стежити за певними речами. Ми перейшли в нове тисячоліття, оце я знаю точно — була велика буча без вагомого приводу, молодь переживала й закупала консерви, тому що комусь було ліньки лишити місце для чотирьох чисел замість двох. І це було минулого місяця. Або три роки тому. Десь так. Яка, власне, різниця? Минуло три тижні чи роки, а може, тридцять років горохового пюре, саго та підгузків для старих людей, яка різниця?

Мені дев'яносто. Чи дев'яносто три. Одне з двох.

Напевно, сталася автокатастрофа або почалися дорожні роботи, тому що всі старенькі леді приклеїлися до вікна в кінці коридору й теревеняють, ніби ватага дітлахів або в'язнів у спільній їдальні. Вони худенькі й хирляві, а волосся вкриває голови, як туман. Більшість із

них молодші за мене мінімум на десяток років, і це вражає. Тіло підставляє мене, а голова все заперечує.

Я стою посеред коридору, опираючись на ходунки. Я довго лікувався від перелому стегнової кістки, дякувати за це Богові. Якийсь час здавалося, що більше ніколи не стану на ноги — так мене сюди й затягли,— але я встаю щокілька годин і проходжу кілька кроків, і з кожним днем трошки далі й більше, поки не відчуваю, що хочу повернутися. Є ще порох у порохівницях.

Їх там уже п'ятеро, сивокосих бабусь, що скупчилися біля вікна й тицяють гачкуватими пальцями в скло. Я затримуюся подивитися, чи вони розійдуться. Не розходяться.

Я дивлюся вниз, перевіряю, чи прикріпили гальма, й обережно рухаюся, опираючись на ходунки, ризиковано сунуся. Я зібрався, стискаю гумові ручки й пересуваюся, випрямляючи лікті, якраз на один квадрат плитки. Тягну ліву ногу вперед, ставлю рівно, підтягую праву. Штовхнути, підтягти, почекати, підтягти. Штовхнути, підтягти, почекати, підтягти.

Коридор довгий, і ноги не слухаються мене так, як колись. Дякувати Богу, я не такий незграбний, як Камель, але все ж повільний. Бідний старий Камель. Це я вперше за кілька років згадав про нього. Йому доводилося високо піднімати коліна, щоб ступити крок стопами, що вільно теліпалися. А я тягну ноги за собою, наче до них гирі прикріплені, ще й сутулюся, тому врешті зупиняюся і дивлюся вниз на рамку ходунків.

Через деякий час я все ж доходжу до кінця коридору, і це добре — ще й на своїх двох. Тішуся, як дитя мале, хоча розумію, що доведеться пройти такий самий шлях назад.

Старі леді розходяться переді мною. Вони такі живі — можуть ходити самотужки чи мають подружок, які катають їх усюди. У цих жіночок ще всі мізки на місці, й вони добре до мене ставляться. Тут це рідкість — старигані серед натовпу вдів, що все ще оплакують своїх мертвих чоловіків.

— О, привіт,— каже Гейзел.— Дайте Джейкобу глянути.

Вона відкочує візок Доллі на метр назад і дріботить до мене, сплеснувши в долоні, з іскорками в молочних очах.

— О, так цікаво! Вони тут цілий ранок!

Я піднімаю голову, трошки нахиляюся в бік вікна, мружуся від сонця. Так яскраво, що секунду нічого не бачу. За момент предмети набувають форми.

У парку в кінці вулиці видніється велетенське брезентове шатро, вифарбуване в біло-пурпурові смуги, з безпомилково гострим верхом...

У мене серце падає, я піднімаю руки до грудей.

— Джейкобе! Джейкобе! — кричить Гейзел.— Божечки! Боже мій! — Вона махає руками від хвилювання і повертається до коридору.— Медсестро! Сюди! Містеру Дженковскі погано!

— Я в порядку,— кажу я, кашляю і плескаю себе по грудях. Зі старенькими завжди така проблема — вони думають, що ти зараз склеїш ласти.— Гейзел! Я в порядку!

Пізно. Я чую, як риплять гумові подошви, й за секунду біля мене рояться медсестри. Можна перестати перейматися про далекий шлях назад до мого візка.

— ТО ЩО СЬОГОДНІ В МЕНЮ? — буркочу я, поки мене везуть у їдальню.— Вівсянка? Горохове пюре? Манка? О дайте вгадаю — каша із саго? Так? Чи цього вечора ми назвемо це рисовим пудингом?

— Ох, містере Дженковскі, ви смішний тип,— пісно каже медсестра.

Вона знає, що відповідь не потрібна. Сьогодні п'ятниця, у нас буде стандартна поживна й нецікава суміш із м'ясного рулета, кукурудзи

з вершками й картопляного пюре з підливою, що, можливо, колись постояла біля шматка яловичини. А вони ще й питають, чому я худну.

Я знаю, що не в усіх нас є зуби, але в мене вони є, і я хочу тушкованого м'яса. За рецептом моєї дружини, з цупкими лавровими листками. Хочу моркви, вареної картоплі в кожушках. І я хочу насиченого смачного каберне совіньйон, щоб усе це запити, а не яблучного соку з банки. Але найбільше я хочу качан кукурудзи.

Іноді я думаю, що якби мені запропонували вибір між кукурудзою і сексом із жінкою, то я обрав би кукурудзу. Не те щоб я не хотів зайнятися коханням — я все ще чоловік, деякі речі незмінні,— але коли я думаю, як зерна кукурудзи застрягають між зубами, то в мене аж слинки течуть. Це фантазія, я знаю. Ні того ні того не станеться. Мені просто подобається зважувати варіанти: от я стою перед царем Соломоном і маю вибрати — останній секс чи качан кукурудзи. Оце так дилема. Іноді замість кукурудзи я уявляю яблуко.

За всіма столами розмовляють про цирк, принаймні ті, хто здатен говорити. Мовчазні старі з кам'яними обличчями й заціпенілими кінцівками або ті, у кого так сильно трясуться руки, що вони нездатні втримати ложку, сидять під стінами, а медсестри кладуть маленькі порції їжі в їхні роти, а тоді вмовляють це пережувати. Вони нагадують мені пташенят, тільки абсолютно безініціативних. За винятком рухів щелеп, їхні обличчя так і лишаються непорушними й моторошно порожніми. Моторошно, тому що я бачу, до чого доживу. Є тільки один спосіб цього уникнути, та мені, правду кажучи, на нього начхати.

Медсестра підвозить мене до моєї тарілки. Підлива на м'ясному рулеті вже підсохла. Я тицяю в неї виделкою — трясеться, як холодець, знущається наді мною. Мені гидко, я піднімаю очі й зустрічаюся поглядом із Джозефом Мак-Гінті.

Він сидить напроти мене: новачок, контрабандист — адвокат на пенсії з квадратною щелепою, поламаним носом і великими вухами. Вони нагадують мені Розі, хоча в усьому іншому він на неї не схожий. Розі була чудовою, а він... Просто адвокат на пенсії. Не можу уявити, чому

медсестри подумали, що юрист і ветеринар можуть мати спільні теми для розмов, але його привезли й лишили напроти мене в перший вечір, і відтоді він щоразу сидить тут.

Мак-Гінті дивиться на мене, його щелепа рухається туди-сюди, ніби в корови. Неймовірно. Він реально почав їсти.

Старі жіночки щебечуть, як школярки, нічого не підозрюючи.

— Вони тут до неділі,— каже Доріс.— Біллі підходив питає.

— Так, два шоу в суботу та одне в неділю. Рендел з дівчатами поведуть мене завтра,— каже Норма й повертається до мене.— Джейкобе, підеш з нами?

Я відкриваю рота, щоб відповісти, але Доріс перебиває:

— І ви бачили коней? Божечки, вони просто прекрасні. Ми мали коней, коли я була маленькою. Я так любила їздити верхи.— Вона пригадує своє дитинство, і на мить я бачу, якою гарною дівчинкою вона колись була.

— А пам'ятаєте, коли цирки їздили потягами? — додає Гейзел.— Оголошення з'являлися за кілька днів до шоу — усі стіни міста були в афішах! Щільно-щільно, навіть цеглини між ними не розгледити!

— Чорт забирай! Я це пам'ятаю, так,— каже Норма.— Якимось вони наліпили афіш на наш сарай. Сказали татові, що використовують спеціальний клей, який щезне через два дні, але ми не могли віддерти ті афіші місяцями! — хихикає вона й хитає головою.— Ох, батько страшно казався!

— А через кілька днів заїжджав потяг. Завжди на світанку.

— Мій батько водив нас до колій подивитися, як вони розвантажуються. Ох, там було на що подивитися. А потім шоу! Запах смаженого арахісу...

— І попкорн!

— І карамельні яблука, морозиво, лимонад!

— І тирса! Вічно в носа залізала!

— Я носив воду слонам,— каже містер Мак-Гінті.

У мене падає виделка, я піднімаю очі. Зі стариганя аж виливається самовдоволення, він чекає захоплення від дівчат.

— Неправда,— кажу я.

Усі змовкають.

— Перепрошую? — питає він.

— Ти не носив воду слонам.

— Та ні, я точно кажу.

— Ні, ти кажеш неправду.

— Ти натякаєш, що я брехло? — повільно питає Мак-Гінті.

— Якщо ти кажеш, що носив воду слонам, то так.

Жіночки витріщаються на мене з роззявленими ротами. У мене серце вистрибує. Не варто було мені це починати, але зупинитися теж не можу.

— Та як ти смієш! — Мак-Гінті трясє над столом старечими руками з вузлуватими пальцями й випуклими венами.

— Послухай,— кажу я.— Я десятки років чув, як старі пердуни на зразок тебе розказували, що носили воду слонам. І я тобі точно кажу, що такого не було.

— Старий пердун? Старий пердун? — Мак-Гінті вскакує, візок за ним відлітає назад.

Він тикає на мене гачкуватим пальцем. Раптом падає, наче під ним розірвало динаміт, і зникає під столом. Я встигаю помітити тільки перелякані очі й відкритий рот.

— Сестро! Сестро! — кричать старі леді.

Знайоме рипіння каучукових підошов, за мить помічниці піднімають Мак-Гінті під руки. Він гиркає, намагаючись випростатися від них.

Третя медсестра, тоненька темношкіра дівчина в блідо-рожевому, стоїть скраю столу з руками на стегнах.

— Що тут відбувається? — питає вона.

— Цей старий сучий син назвав мене брехлом, от що, — відказує Мак-Гінті, якого вже надійно всадовили в крісло. Він поправляє футболку, піднімає підборіддя зі сріблястою щетиною й схрещує руки перед собою. — А також старим пердуном.

— О, я впевнена, що містер Дженковскі зовсім не це має на увазі, — каже дівчина в рожевому.

— Я маю на увазі якраз це, — кажу я. — І він такий самий. Пффф, воду для слонів він носив, аякже. Ви хоч уявляєте, скільки п'є слон?

— Що ж, я навіть не знаю, — каже Норма, міцно стуляючи губи й хитаючи головою. — Знаю тільки, містере Дженковскі, що з вами щось не так.

Ага. Ну, ясно тепер.

— Це неподобство! — вигукує Мак-Гінті, нахилиючись у бік Норми й розуміючи, що більшість на його стороні. — Я не розумію, чому я маю миритися з тим, що мене назвали брехлом!

— А також старим пердуном, — додаю я.

— Містере Дженковскі! — підвищеним тоном каже темношкіра медсестра, підходить до мене і прибирає гальма на моєму візку. —

Думаю, вам треба побути у себе в кімнаті. Трошки заспокоїтись.

— Зачекайте хвилину! — кричу я, поки вона розвертає мене від столу до дверей.— Мені не треба заспокоюватися. І я навіть не поїв!

— Я принесу вашу вечерю в кімнату,— каже вона ззаду.

— Я не хочу в кімнату! Поверніть мене! Ви не маєте права!

Але схоже на те, що має. Дівчина везе мене коридором зі швидкістю світла й блискавично повертає в кімнату. Натискає на гальма так різко, що я аж здригаюся.

— Я просто зараз повернуся в їдальню,— кажу я, поки вона піднімає підставку для ніг.

— Ні, не повернетесь,— відказує медсестра і опускає мої ноги на підлогу.

— Це несправедливо! — вигукую я і відчуваю, що переходжу на фальцет.— Я за тим столом сидів завжди, а він тут усього два тижні! Чому всі за нього?

— Ніхто тут ні за кого.

Вона нахиляється, підставляючи своє плече під моє, піднімає мене, я кладу голову їй на плече. У неї пряме волосся, яке пахне квітами. Дівчина садить мене на ліжко, у мене перед очима її груди в блідо-рожевій формі. І бейдж з іменем.

— Розмарі.

— Так, містере Дженковскі?

— Він бреше, ви ж розумієте.

— Нічого такого я не розумію. І ви так само.

— Та ні, я якраз розумію. Я був на шоу.

Вона роздратовано кліпає.

— Ви про що?

— Ох, та ні про що.

— Ви працювали в цирку?

— Та забудьте.

Незручна пауза.

— Містер Мак-Гінті міг серйозно собі нашкодити,— говорить вона й вирівнює мені ноги. Швидко, вправно, але зупиняється.

— Не міг. Цих юристів жодна трясця не візьме.

Вона довго на мене дивиться, начебто бачить у мені особистість. Мені навіть здається, що я чую дзвін тиші. Дівчина різко повертається в реальність.

— Ваша сім'я поведе вас на вихідні до цирку?

— О так,— гордо кажу я.— До мене ж щонеділі приходять. Завжди, як годинник.

Розмарі струшує ковдру й кладе мені на ноги.

— Принести вам вечерю?

— Ні.

Зависає незручна пауза. Мабуть, я мав додати «дякую», але вже пізно.

— Ну добре,— каже вона.— Я пізніше зайду перевірити, чи потрібно вам щось.

Ага. Прийде. Вони так завжди говорять.

АЛЕ, ЧОРТ ЗАБИРАЙ, ВОНА ПОВЕРТАЄТЬСЯ. Вривається в мою кімнату й ставить тацю з обідньою каламуттю мені на коліна.

— Нікому не кажіть.— Сідає поруч і розкриває серветку з пластиковою виделкою і тарілкою фруктів: полуницею, динею, яблуком.— Я взяла це собі на обід. Я на дієті. Хочете фруктів, містере Дженковські?

Я б відповів, але прикрив рота долонею — відчуваю, як вона тремтить. Божечки, яблуко.

Вона плескає мене по плечу й виходить із кімнати, ввічливо ігноруючи мої сльози.

Я кладу шматочок яблука в рота, відчуваю його сік. Флуоресцентна лампа наді мною гуде й освітлює мої криві пальці, якими я беру фрукти з тарілки. Пальці здаються чужими. Це точно не мої.

Вік — страшний крадій. Тільки-но приводиш життя до ладу, він вибиває землю з-під ніг і затягує назад. Робить боляче, затуманює голову й нишком поширює рак у тілі дружини.

Лікар сказав, там метастази. Лишилося кілька тижнів чи місяців. Але вона була слабкою, як пташка. Померла через дев'ять днів. Після шістдесят одного року зі мною вона просто стисла мою руку й видихнула востаннє.

Попри те що я хотів би повернути її, я все ж радий, що вона пішла першою. Її не стало, і в мене всередині ніби щось тріснуло. У той момент усе скінчилося і для мене. Я не хотів би, щоб таке відчула вона. Бути тим, хто вижив,— лайняно.

Я завжди думав, що найкраща альтернатива — це старіти, але тепер не певен. Іноді буденність із бінго, співами й древніми людьми на візочках, які збираються у коридорі і з яких сиплеться пісок, примушує

мене хотіти вмерти. Особливо коли я розумію, що я один із древніх стариганів, які припадають пилом, наче нікому не потрібні цяцьки.

Але що я можу зробити? Усе, на що я зараз здатний,— це чекати невідворотного й спостерігати, як привиди минулого метушаться у моєму пустому теперішньому. Вони ламають усе, нахабно вриваються, тому що їм ніхто цього не забороняє. Я перестав із ними боротися.

Вони й зараз метушаться й руйнують усе навколо мене.

Заходьте, почувайтеся як удома, не соромтеся. Побудьте тут трошки. О, перепрошую — ви вже й так комфортно влаштувалися.

Довбані привиди минулого.

ДВА

Мені двадцять три, і я сиджу поряд із Кетрін Гейл. Чи, скоріше, вона сидить поряд зі мною — вона увійшла в лекційну залу після мене й байдуже тинялася між лавками, поки ми не зіткнулися стегнами й вона не зашарілася так, наче це трапилося випадково.

Кетрін — одна з чотирьох жінок на курсі 1931 року, і її жорстокість не має меж. Уже й не знаю, скільки разів я думав: *«Боже, вона нарешті дасть мені це зробити»*, але отримував, як ляпаса, тільки: *«Господи, вона хоче, щоб я зупинився ЗАРАЗ?»*

Наскільки я знаю, я найстарший цнотливий хлопець на планеті. Безперечно, ніхто мого віку в такому би ніколи не зізнався. Навіть мій сусід Едвард має підтверджену всіма перемогу, хоча я схильний вірити, що його найближчий контакт із голою жінкою траплявся, коли він тримав у руках порнокомікси. Недавно хлопці з моєї футбольної команди заплатили жінці четвертак, щоб вона дозволила їм це зробити по черзі в хліву. Я б дуже хотів лишити свою цноту в стінах Корнелльського університету, але я не зміг узяти в цьому участь. Просто не міг так вчинити.

А через десять днів, після шести довгих років розтинів, кастрацій, прийомів жереб'ят у кобил і засовування рук у коров'ячі зади стільки разів, що я збився з ліку, я і моя надійна тінь Цнота поїдемо з Ітаки й почнемо працювати у ветеринарній клініці мого батька в Норвічі.

— Тут ви бачите підтвердження, що в маленькій віддаленій кишці є затвердіння,— говорить професор Віллард Мак-Говерн байдужим голосом.

Він ліниво тикає указкою в перекручені кишки мертвої попелястої кози.

— Оце, разом зі збільшенням мезентеріальних лімфатичних вузлів, безпомилково вказує на...

Двері скриплять, Мак-Говерн обертається, його указка все ще в животі кози. Декан Вілкінс швидко піднімається сходами на подіум. Нахиляється до викладача, їхні голови так близько, що майже торкаються. Мак-Говерн уважно слухає тривожний шепіт Вілкінса, тоді піднімає очі й стурбовано обводить студентів очима.

Усі навколо мене застигають. Кетрін бачить мій погляд, закидає ногу на ногу й гладить млявими руками спідницю. Я важко ковтаю й відвертаюся.

— Джейкоб Дженковські?

Я в шоці, впускаю олівець. Він закочується під ногу Кетрін. Я прокашлююся і підскакую. П'ятдесят пар очей дивляться на мене.

— Так, сер.

— Можна вас на кілька слів, будь ласка?

Я закриваю зошит і кладу його на лаву. Кетрін піднімає олівець і віддає мені, на мить затримавши пальці на моїх. Я пробираюся до проходу повз чужі коліна, наступаючи на ноги, чую за собою шепіт.

Декан дивиться на мене.

— Ходімо.

Я щось натворив, безперечно.

Іду за ним у коридор. Мак-Говерн виходить за мною, причиняє двері аудиторії. Вони стають, обидва схрещують руки, із суворими обличчями.

Я панічно намагаюся пригадати, аналізую останні дні. Вони прочесали гуртожиток? Знайшли лікер Едварда? Порнокомікси? Боже мій, якщо мене зараз відрахують, батько мене закопає. Це гарантовано. Боюся

подумати, що буде з матір'ю. Добре, може, я й випив краплю віскі, але я не винен у тому фіаско хлопців у хліві...

Декан глибоко вдихає, зводить очі й кладе руку мені на плече.

— Синку, трапилася аварія.— Коротка пауза.— Автомобільна.— Трохи довша пауза.— Там були твої батьки.

Я дивлюся на нього, чекаю, що далі.

— Вони... Житимуть?

— Мені прикро, синку. Усе сталося за секунду. Нічого не можна було зробити.

Я витріщаюся на нього, намагаючись зловити його погляд, але не можу — він дивиться у порожнечу за мною. У мене на периферії очей вибухають зірки.

— Ти в порядку, синку?

— Що?

— Ти в порядку?

Я раптом знову бачу його перед собою. Кліпаю, намагаючись зрозуміти, що він хоче. Як я можу бути в порядку, чорт забирай? Нарешті я розумію, що він питає, чи буду я плакати.

Декан кашляє і продовжує:

— Тобі треба буде поїхати. Підтвердити їхні особи. Я відвезу тебе на станцію.

НАЧАЛЬНИК ПОЛІЦІЇ — ІЗ НАШОГО ПРИХОДУ — чекає нас на станції у цивільному одязі. Вітає мене незграбним кивком голови й міцним рукостисканням. Трохи запізно, але гаряче обіймає. Гучно

плескає по спині, важко дихає. Тоді відвозить до лікарні у власній машині, дворічному фаєтоні, за який, напевно, віддав усі гроші світу. Люди б зробили так багато речей по-іншому, якби знали, що станеться того пам'ятного жовтня.

Коронер проводить нас у підвал і заходить у якісь двері. Ми стоїмо зовні. Через кілька хвилин двері прочиняє медсестра й тримає відкритими, ніби запрошуючи нас усередину.

Вікон нема. На стіні висить годинник, але кімната загалом порожня. На підлозі оливково-білий лінолеум, у центрі кімнати дві каталки. На кожній — тіло, вкрите простирадлом. Я не розумію, що там. Навіть не можу визначити, де голова, а де ноги.

— Ви готові? — питає коронер, стаючи між каталками.

Я ковтаю і киваю. На моє плече лягає рука. Начальник поліції.

Коронер знімає простирадло спочатку з батька, тоді з матері.

Вони не схожі на моїх батьків, це може бути хто завгодно.

На тілах повсюдно смерть — на кривавих шматках розбитих тулубів, у круглих плямах безкровної шкіри, у пустих очних ямах. У мами на обличчі — дуже красивому й доглянутому за життя — застигла гримаса смерті. Волосся заплуталося, закривавлене, вдавнене в яму пробитого черепа. Рот відкритий, підборіддя висить, наче вона хропе.

Я відвертаюся, і з мого рота ллється блювотина. Хтось підбігає з посудиною, але я промахуюся і чую, як рідина хлюпає на підлозі, стікає по стіні. Лише чую це все, тому що очі міцно заплющені. Я блюю знову й знову, поки не лишається нічого. Попри це, мене й далі викручує й ріже шлунок, і, здається, зараз виверне навиворіт.

МЕНЕ КУДИСЬ ВЕДУТЬ І САДЯТЬ У КРІСЛО. Добра медсестра

в білій крохмальной формі приносить каву, яка стоїть біля мене на столику й холоне.

Пізніше підходить священник і сідає поряд. Питає, чи хочу я комусь зателефонувати. Я лепечу, що всі мої родичі в Польщі. Він питає про сусідів чи знайомих із церкви, але, побий мене грім, я не можу пригадати жодного імені. Жодного. Не впевнений, що я б і своє згадав у той момент.

Коли він відходить, я непомітно вислизаю. До нашого дому три з гаком кілометри, і я доходжу туди якраз коли останній срібний промінь сонця ховається за горизонтом.

На виїзній доріжці порожньо. Звісно.

Зупиняюся на задньому дворі, тримаючи валізу й витріщаючись на довгу приземисту будівлю за будинком. Біля неї стоїть новий знак. Літери чорні й блискучі:

Е. Дженковскі та син
Доктори ветеринарної медицини

Через якийсь час я обертаюся до будинку, заходжу на веранду і штовхаю задні двері.

Батькова безцінна власність — радіо «Філко» — стоїть на кухонній стійці. Мамин блакитний светр висить на спинці стільця. На столі випрасувані серветки, ваза із зів'ялими фіалками. Перевернута салатниця, дві тарілки, купка приборів, розкладених висихати на картатому рушнику біля мийки.

Цього ранку в мене були батьки. Цього ранку вони поснідали.

Я падаю на коліна прямо на веранді й ридаю, затуливши лице долонями.

ПРИБЛИЗНО ЧЕРЕЗ ГОДИНУ ДО МЕНЕ ПРИХОДЯТЬ помічниці пастора з церкви, яких інформувала дружина начальника поліції.

Я все ще сиджу на ганку, притиснувши лице до колін. Чую, як тріщить гравій під колесами, грюкають дверцята машин, і за секунду мене оточують пухкі тіла, одяг у квіточки, руки в рукавичках. Мене притискають м'які груди, колють капелюшки з вуалями, окутує аромат жасминової, лавандової, трояндової води. Смерть — це формальний захід, і вони прийшли в найкращих недільних нарядах. Вони поплескують, метушаться і, до всього цього, квокчуть.

Як же прикро, як прикро. Такі гарні люди, так-так. Ця трагедія позбавлена сенсу, але несповідимі шляхи Його. Вони про все подбають. Гостьова кімната Джима й Мейбел Ньюратерів уже готова. Я можу ні про що не перейматися.

Вони беруть мою валізу й дружно проводять до заведеної машини. Похмурий Джим Ньюратер сидить за кермом, міцно стискаючи його обома руками.

ЧЕРЕЗ ДВА ДНІ Я ХОВАЮ БАТЬКІВ, і мене викликають до офісу Едмунда Гайда, есквайра, щоб поговорити про нерухомість. Я сідаю в тверде шкіряне крісло навпроти містера Гайда, поки він методично підводить бесіду до того, що тут нічого обговорювати. Спочатку мені здається, що він кепкує. Очевидно, останні два роки мій батько брав оплату у вигляді бобів і яєць.

— Бобів і яєць? — У мене голос зривається від подиву.— Бобів і яєць?!

— І курей. А також інших продуктів.

— Я не розумію.

— Це те, що мають люди, синку. Громаді зараз нелегко, твій батько допомагав як виходило. Не міг ігнорувати страждання тварин.

— Але... Я не розумію все одно. Навіть якщо він брав плату чим завгодно, то чому їхнє майно належить банку?

— Вони не виплатили іпотеку.

— У моїх батьків не було іпотеки.

Він знічується. Тримає руки куполом перед собою.

— Ну, взагалі-то, була.

— Ні, не було! — заперечую я.— Вони там жили тридцять років. Батько віддавав усе до копійки.

— Їхній банк збанкрутів.

Я звужую очі.

— Мені здалося, ви щойно сказали, що все майно відходить банку.

Він важко зітхає.

— Іншому банку. Тому, який дав їм іпотеку, коли попередній закрився.

Я не можу зрозуміти, чи він намагається показати свою терплячість і в нього погано виходить, чи прямо показує мені, що хоче, щоб я забрався геть.

Я замовкаю, зважую варіанти.

— Як щодо речей у будинку? У клініці? — питаю зрештою.

— Усе відходить банку.

— А якщо я хочу оскаржити це?

— Яким чином?

— Повернуся додому, оформлю клініку на себе і постараюся виплатити все, що потрібно.

— Це так не працює. Воно не ваше, щоб ви його оформлювали.

Я витріщаюся на Едмунда Гайда — дорогий костюм, дорогий стіл з книжками в шкіряних палітурках. Через вікно зі свинцевими ґратками на нього ззаду світить сонце. Мене раптом наповнює відраза — закладаюся, що йому в житті жодного разу не доводилося брати плату ні бобами, ні яйцями.

Я нахиляюся до нього й дивлюся в очі. Він теж повинен відчувати мою проблему.

— Що я маю зробити? — повільно питаю я.

— Я не знаю, синку. Якби ж я знав. У країні важкі часи, це факт.— Він відхиляється в кріслі, все ще тримаючи руки перед собою. Трясе головою, наче в нього щойно виникла ідея.— Думаю, ти можеш поїхати на Захід,— видає він.

Я розумію, що як негайно не піду з його кабінету, то просто знищу його. Піднімаюся, хапаю капелюх і вилітаю.

Уже на тротуарі я розумію ще одну річ. Єдина причина, з якої батьки могли потребувати іпотеку,— це щоб заплатити за моє навчання в університеті Ліги плюща.

Від цього усвідомлення мені стає так боляче, що я згинаюся навпіл і хапаюся за груди.

МЕНІ НЕ ЛИШИЛОСЯ НІЧОГО, крім як повернутися на навчання — тимчасове рішення найкраще. Кімната й харчування оплачені до кінця року — тобто всього шість днів.

Я пропустив тиждень оглядових лекцій. Усі рвуться допомогти. Кетрін дає мені свої конспекти і обіймає так, що я розумію: якщо я попрошу те, що зазвичай прошу, результат буде надзвичайним.

Я відсторонююся. Вперше на моїй пам'яті мене не цікавить секс.

Я не можу їсти. Не можу спати. Звісно, не здатен навчатися. Дивлюся на один абзац чверть години й не можу засвоїти написане. І як це зробити, якщо за словами, на білому тлі сторінки, я безкінечним циклом бачу смерть моїх батьків? Бачу, як їхній кремований «б'юїк» вилітає за перила мосту, щоб уникнути зіткнення з червоною вантажівкою містера Макферсона. Старого Макферсона, який, коли його вели з місця подій, казав, що не певен, якою стороною вулиці він мав їхати, і не знає, чи не натис раптом газ замість гальма. Старого Макферсона, який одного легендарного Великодня явився до церкви без штанів.

ПРОКТОР^{2} ЗАЧИНЯЄ ДВЕРІ Й СІДАЄ. Стежить за годинником, поки хвилинка стрілка просувається вперед.

— Починайте.

П'ятдесят два екзаменаційні зошити розгортаються. Дехто пролистує їх одразу. Інші одразу починають писати. Я просто сиджу.

Минає сорок хвилин, а я ще не брав олівця в руку. Витріщаюся на зошит у розпачі. Там діаграми, цифри, лінії, графіки, рядки слів із розділовими знаками: крапками, знаками питання — і все не складається в сенс. На хвилину задумуюся, чи це взагалі англійська. Пробую читати польською, але теж нічого не розумію. Будь це ієрогліфи, я б не побачив різниці.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

Рекомендована література

[Червона літера](#)

Перейти до категорії
Проза

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ